

Traian Iacob

Omul s-a dezvoltat în decursul lungii sale istorii în strînsă legătură cu natura înconjurătoare. Ca vînător, apoi ca agricultor, el s-a eliberat treptat de dependența față de natură, devenind din ce în ce mai mult un transformator activ al acesteia. În ultimul timp, progresul tehnic i-a asigurat mijloacele necesare unei exploatare intense și rapide a resurselor naturale.

Războaiele și exploatarea nechibzuită sau dictată de dorința unor profituri imediate au dus la o precipitată distrugere a naturii, mai ales a formațiilor vii ale acesteia. Dintre acestea, pădurile au avut cel mai mult de suferit, acestea au fost defrișate pe suprafețe întinse expunîndu-se solul eroziunii apelor.

Bilanțul actual al acțiunii omului asupra naturii este trist. Formațiile autentic naturale au scăzut o dată cu intensificarea exploatareii resurselor naturale, urmare dezvoltării tehnicii, industrializării și urbanizării și, prin tulburarea adîncă a echilibrului biologic natural, s-a redus și numărul multor plante și animale care s-au putut adapta noilor condiții schimbate de mediu. După datele oamenilor de știință, în ultimii 2000 ani au dispărut complet de pe suprafața planetei noastre 77 specii de mamifere și 139 specii de păsări. Astăzi sînt în pragul dispariției peste 600 specii de animale.

Într-un trecut nu prea îndepărtat, datorită transformării mediilor naturale ca urmare a aceluiași cauze care s-au manifestat și pe plan mondial, țara noastră a pierdut din fauna sa multe animale ca bourul, zimbrul, tarpanul, antilopa de stepă, bobacul, capra de munte, castorul, iar altele au devenit rare ajungînd chiar în pragul dispariției.

Pierderea unor specii, mai ales de animale, datorită transformării mediilor naturale, avînd în primul rînd urmări economice, au determinat pe unii conducători de state, cu multe decenii în urmă, să ia măsuri oficiale de ocrotirea pădurilor și vînătorului. În acest fel se creează primele rezervații ocrotite destinate conservării florei, faunei și peisajului precum și pentru recreere, de pildă, pădurile „Theresienhain“ (1803) în Germania, „Fontainbleau“ (1853) în Franța sau parcul „Yellowstone“ (1872) în Statele Unite ale Americii.

Crearea de rezervații naturale în scopuri științifice, de ocrotirea unor specii de plante și animale, se realizează mai tîrziu la intervenția naturaliştilor, primele îndemnuri pornind de la descoperirile lui Humboldt și Darwin.

Primul om politic și de stat care a îmbrățișat multilateral problema ocrotirii naturii a fost Lenin. El a aprobat în 1919 înființarea rezervației „Delta Volgăi“ iar în anul 1921 a semnat decretul „pentru ocrotirea naturii și înființarea parcurilor naționale“.

Azi, aproape toate țările au întins rezervații ocrotite în scopul conservării unor specii de plante și de animale rare sau pe cale de dispariție, iar în unele țări socialiste ocrotirea naturii a devenit o problemă de stat.

În România, ideile de ocrotire a naturii se înfiripă de-abia la începutul secolului nostru prin scrierile unor naturaliști și geografi și în special prin activitatea asociațiilor turistice „Hanul drumetilor” la București (1921) și „Frăția munteană” înființată la Cluj (1922) din inițiativa marelui savant Emil Racoviță.

În urma hotărîrilor primului congres al naturaliștilor din România, ținut la Cluj, în 1928, a apărut, în anul 1930, prima lege pentru protecția monumentelor naturii din România.

Sub vechiul regim, problema ocrotirii naturii nu s-a bucurat de înțelegerea și sprijinul necesar din partea organelor de stat. Totuși, la stăruința și intervențiile repetate a unor naturaliști au fost puse sub scutul legii un număr de 36 rezervații cu o suprafață de aproximativ 15.000 ha printre care și Parcul Național Retezat, declarat, rezervație, oficial, în anul 1935. În condițiile regimului capitalist, ocrotirea naturii nu a putut primi un caracter de masă, iar rezervațiile ocrotite ca monumente ale naturii nu au fost valorificate științific sau cultural-educativ.

În anii regimului nostru socialist, ocrotirea naturii, legîndu-și activitatea de programul multilateral al țării, a cunoscut o largă dezvoltare, ridicîndu-se la nivelul problemelor de stat. Prin legile existente se stabilește că monumentele naturii sînt bunuri ale întregului popor cu rol însemnat pentru știință, turism și educarea maselor. Îndrumarea și coordonarea problemelor de ocrotirea naturii și a cercetării științifice în aceste rezervații este încredințată Comisiei monumentelor naturii care funcționează pe lângă Prezidiul Academiei Republicii Socialiste România.

Ca efect al noilor legiuri, în ultimii 20 ani, numărul rezervațiilor ocrotite a crescut, față de anul 1944, de aproximativ 4 ori ajungînd, azi, la aproape 130, cu o întindere de peste 75.000 ha. În acțiunile de ocrotire a naturii se pleacă de la principiul conservării unor teritorii din mediul natural netransformat, a unor specii de plante sau animale rare ori pe cale de dispariție, relice sau endemite, precum și martori geologici, roci minerale și fosile, prin punerea lor sub scutul legii ca monumente ale naturii. Aceste rezervații naturale, în care biocenozele se află într-un echilibru biologic original, sînt destinate unor cercetări științifice multilaterale și amănunțite. Studiile rezultate din cercetarea acestor medii naturale originare comparate cu ale altor teritorii analoge cu acestea din punct de vedere istorico-geografic, dar diferite ca urmare intervenției omului, pot oferi un material științific foarte prețios pentru documentarea celor ce studiază, administrează și exploatează diferitele resurse naturale. În armonie cu interesul științific, se urmărește ca aceste rezervații naturale să contribuie la ridicarea nivelului cultural-educativ al maselor, în special al tineretului și, de asemenea, ca mijloc de recreere și de stimulare a simțului artistic sau al sentimentului patriotic.

X

Pînă în anul 1950, pe teritoriul județului Hunedoara au fost puse, sub ocrotire doar 2 rezervații naturale: Parcul Național Retezat și Pădurea Bejan de lângă Deva. De atunci încoace li s-au adăugat alte 5

rezervații: Arboretumul Simeria, Cetatea Deva, Muntele Vulcan, Peștera Tecuri și Peștera de la Ohaba Ponorului, cele 7 rezervații (monumente ale naturii) totalizând peste 20.000 ha, ceea ce reprezintă peste 25% din suprafața ocrotită pe țară. Aceste bunuri naturale sînt reprezentate permanent în secția de ocrotire a naturii a Muzeului Județean Hunedoara din Deva.

Consiliul pentru ocrotirea naturii al județului Hunedoara, ce grupează pe iubitorii frumuseților naturale de pe aceste meleaguri, au asigurat în decursul ultimilor 20 de ani diferite măsuri de conservarea acestor rezervații, cu sprijinul Consiliului popular județean și al organelor silvice și cu îndrumarea Comisiei monumentelor naturii din Academia Republicii Socialiste România.

Înfăptuirea unui parc național a fost năzuința de mai multe decenii a oamenilor de știință și a iubitorilor naturii din țara noastră. În acest scop a fost aleasă partea centrală a masivului Retezat, care păstrează în formă naturală, originală, mărturiile nevătămate ale glaciației de odinioară, fără pereche în Carpați, cît și raritățile florei și faunei. Aci, au fost identificate urmele celor mai mari ghețari din Carpați, în urma cărora au rămas peste 80 de lacuri alpine, dintre care și cel mai întins (*Bucura*, peste 100 ha) și cel mai adînc de la noi (*Tăul Negru*, peste 21 m), nenumărate căldări, custuri și morene.

În Retezat se află cele mai întinse păduri pitice de jneapăn (*Pinus mugo*) precum și cea mai importantă stațiune a zimbrului (*Pinus cembra*) din țară. Dintre cele 920 specii de plante identificate în acest masiv peste 15% sînt endemice dintre care aproximativ 4% sînt proprii acestui munte, cel mai important fiind genul *Hieracium* care-și are centrul genetic în acest munte.

Dintre mamiferele mari, în acest munte-parc, se află răspîdită aproape peste tot capra neagră, tipul cel mai reprezentativ al caprei negre carpatine (*Rupicapra rupicapra carpatica*), socotită ca superioară subspecie din lume precum și ursul (*Ursus arctos*) cu cea mai mare densitate din țară.

Abia în anii puterii populare, acest minunat colț al naturii a cunoscut atenția și grija cuvenită. În ultimii 20 ani, s-au luat măsuri eficace pentru ocrotirea florei și faunei precum și a peisajelor originale din Retezat. În acest scop s-au oprit tăierile de păduri, vînatul și pescuitul în rezervația științifică și s-au impus anumite restricțiuni privind exploatarea resurselor naturale din zona de protecție în ceea ce privește pășunatul pe golurile de munte, vînatul, practicarea turismului ș.a.

Cu sprijinul Consiliului popular al județului Hunedoara respectiv al Comitetului pentru cultură și artă, al Academiei R.S.R., al Ministerului Economiei Forestiere și al altor instituții interesate, sub îndrumarea Comisiei monumentelor naturii, s-au construit în Parcul Național Retezat clădiri corespunzătoare cazării cercetătorilor la Gura Zlata, Gemelele, Rotunda și Pietrile, s-au realizat împrejmuiri, poteci, podețe, s-au amplasat table indicatoare și s-a angajat personalul de pază necesar.

Dintre aceste realizări cea mai importantă este casa-laborator Gemelele, construită prin grija Academiei R.S.R. (Comisia monumentelor naturii) în centrul rezervației științifice, la altitudinea de 1770 m, în poiana de sub platoul căldării Gemelele, în apropierea unei frumoase cascade. Această casă-laborator a fost dată în funcție în anul 1985. Clădirea construită, din lemn și piatră, este dotată cu întreg inventarul

necesar cercetărilor științifice complexe și multilaterale precum și cazării unui număr de 15 cercetători. Pentru buna funcționare a acestei case-laborator, s-au amenajat poteci de acces, s-au executat construcții suplimentare și a fost dotată cu mijloacele hipo necesare transporturilor samarizate pe potecile de munte. Casa are personalul de pază și auxiliar necesar bunei desfășurări a activității de cercetare științifică. În viitor, se urmărește crearea unui alpinet, introducerea curentului electric și instalarea unei stații meteorologice. Ca urmare condițiilor create, volumul cercetărilor ce se execută în Parcul Național Retezat este în continuă creștere. Principala lucrare la care sînt angajate instituturile de cercetare ale Academiei R.S.R. și ale Ministerului Învățămîntului este Monografia Retezatului programată să se termine în anul 1972.

Dacă în prima etapă obiectivul principal al ocrotirii naturii era conservarea, iar în a doua, cercetarea științifică a naturii, în prezent atît pe plan mondial cît și la noi se urmărește ca rezervațiile naturale ocrotite să slujească într-o mai mare măsură scopurilor cultural-educative și de recreiere prin practicarea turismului.

În condițiile actuale, de intensă industrializare și urbanizare datorită dezvoltării deosebite a tehnicii, turismul, odihna activă și recreerea în mijlocul naturii devin elemente indispensabile ritmului vieții moderne de care depinde sănătatea și întărirea capacității productive a oamenilor.

Cunoașterea diferitelor monumente ale naturii sau istorice precum și a altor obiective turistice, prin practicarea turismului poate duce deopotrivă și la îmbogățirea cunoștințelor despre natură și societate, la educarea patriotică a tineretului.

După cel de al doilea război mondial, turismul a căpătat o dezvoltare considerabilă care crește în mod impresionant. Pe plan mondial, schimburile turistice dintre state cresc într-un ritm rapid. În multe state turismul a devenit o industrie cu o reală pondere în balanța comercială. Un deosebit interes îl prezintă așa-zisul „turism mic“ în parcurile naționale și în rezervațiile naturale, mai ales în cele din apropierea centrelor populate sau industriale. Astfel, un singur parc național din Statele Unite ale Americii, Rocky Mountains, a avut peste 2 milioane de vizitatori în 1965, iar în 1966 rezervațiile faunistice ale acestei țări au fost vizitate de peste 13,5 milioane turiști. Pe la Zakopane (R.P. Polonă) trec spre Parcul Național Tatra, anual, peste 2 milioane de turiști. În Elveția, numărul telefericilor a crescut din 1950 pînă în 1963 de la 29 la 196 iar a turiștilor transportați de la 3,5 milioane la 21,5 milioane.

Însușirile deosebit de atractive ale Parcului Național Retezat pot influența asupra unui trafic turistic sporit. Accesul în această mare rezervație naturală este asigurat de rețeaua de drumuri forestiere auto construită de către organele silvice în ultimii 20 ani pentru scosul lemnului dar care pot folosi în același timp și pentru dezvoltarea turismului montan. Astfel de drumuri s-au executat de-a lungul Rîului Mare, pînă aproape de Gura Bucurii, pe Rîușor, pe Nucșor, pe Rîul Bărbat, Jiu ș.a., în lungime totală de peste 100 km.

Cu toate frumusețile naturale deosebite și a rețelei de drumuri auto, organizarea turismului în Retezat nu este la înălțimea posibilităților. Spațiul de cazare la cabanele turistice, în unele perioade, este nesatisfăcător. Acesta ar putea fi sporit prin realizarea unor microcabane

simple, ieftine și estetice, prin amplasări de tabere cu corturi în concordanță cu afluxul turistic din lunile de vîrf (iulie-august). Un exemplu pozitiv în această privință îl oferă cabana turistică Pietriile (Parcul Național Retezat) care în ultimii ani și-a mărit capacitatea de cazare prin construirea unor astfel de microcabane și a unei case-adăpost pe Valea Pietrilor precum și prin organizarea taberei de corturi la lacul Bucura.

Zona de la Gura Bucurii merită din plin oboseala și cheltuielile construirii unei case de adăpost la lacul Bucura. Lacul ar atrage astfel numeroși turiști români și străini dornici de a vizita „comorile” muntelui. În condițiile actuale de amenajare, mulți turiști sînt puși în situația să ocolească zona respectivă. Aceste noi construcții turistice ar fi deosebit de frecventate și ar aduce importante venituri, mai ales în condițiile modernizării drumului de acces auto pe Rîul Mare. Modernizarea bazei turistice existente, construirea proiectatului hotel turistic internațional de la Gura Bucurii, o mai bună deservire a turiștilor, ar crea turismului montan hunedorean largi posibilități de dezvoltare în această mare rezervație naturală (zona de protecție).

În dezvoltarea turismului trebuie să se țină seama de noile orientări, moderne. În acest sens, ar fi necesar să se cunoască concluziile unor manifestări științifice din ultimii ani.

Simpozionul internațional de ocrotire a naturii al țărilor socialiste, ce a avut loc la Cluj și în Parcul Național Retezat, în toamna anului 1968, a scos în evidență necesitatea îmbinării intereselor turismului cu cele ale ocrotirii naturii. În acest scop s-a recomandat organizarea unor campanii de educație prin: publicații, conferințe, expoziții, excursii, emisiuni radio, asociații de ocrotirea naturii îndeosebi în rîndurile tineretului, pentru promovarea ideilor de ocrotirea naturii.

Ocrotirea naturii și-a găsit ecoul cuvenit și la Conferința interguvernamentală asupra bazelor științifice de folosire rațională și de conservarea resurselor biosferei ce s-a ținut la Paris, în toamna anului 1968, sub auspiciile O.N.U. „Dacă omul este responsabil de viitorul acestei planete — spunea cunoscutul biolog englez Julian Huxley — el trebuie să acorde mai multă atenție ecologiei, științei relațiilor dintre organisme și resursele mediului în care acestea trăiesc. Ecologia umană cuprinde cercetarea resurselor naturale și folosirea lor optimă”. Oamenii trebuie să-și formeze acea „gîndire ecologică”, pînă ce nu va fi prea târziu, spre a putea face față primejdiei pe care o constituie creșterea demografică a populației într-un mediu ce se degradează continuu.

Rolul tineretului în acțiunea de ocrotire a naturii a fost scos în evidență și de recenta manifestare din Parcul Național: Campingul internațional al tineretului Retezat '70. Inițiat de cercul de ocrotirea naturii din cadrul B.T.T., în colaborare cu Comisia monumentelor naturii, această manifestare, prima de acest fel în țara noastră, a dat posibilitatea participanților de peste hotare să ia contact cu realizările obținute de țara noastră pe linia conservării naturii și să facă astfel un schimb util de experiență. Afirmațiile Secretarului general al Federației internaționale de Conservare și Protecție a Naturii, David Withrington, participant la acest camping: „Rezervația integrală a Parcului Național Retezat este una dintre cele mai bogate și interesante surse de cercetare a naturii în forma ei primară, nealterată de intervenția omului”, subliniază valoarea biologică a acestei mari rezervații

Rolul tineretului este de a contribui la conservarea acestor prețioase comori naturale.

Demne de evidențiat sînt și concluziile la care a ajuns Colocviul național de geografia turismului, care a fixat anumite coordonate de dezvoltare a acestei activități pe baze științifice, astfel ca turismul nostru să se ridice la nivelul exigențelor mondiale.

Problema parcurilor naționale și a rezervațiilor analoge ia în zilele noastre o semnificație nouă. Evoluția societății noastre socialiste ne obligă la o organizare corespunzătoare a acestora pentru a se rezolva impasul dintre cerințele impuse de recreere și turism și cele ale necesității conservării mediului natural, original.

Perspectivile de dezvoltare ale Parcului Național Retezat sînt asigurate de sprijinul ce se acordă de către statul nostru pe linia unui grad mai înalt de armonizare a intereselor diferitelor sectoare interesate (ocrotirea naturii, cercetarea științifică, turismul, silvicultura, agricultura ș.a.) în cadrul unei administrații unice.

35 ANS DEPUIS LE CLASSEMENT DU PARC NATIONAL DU RETEZAT COMME MONUMENT DE LA NATURE

RÉSUMÉ

Après un aperçu sur le déplorable bilan de l'action de l'homme sur la nature à travers le temps, à la suite de l'exploitation de plus en plus intense des forces naturelles et la perturbation de l'équilibre biologique naturel, fait qui a provoqué la disparition de nombreuses espèces végétales et animales, la présente étude expose les mesures entreprises ces derniers temps pour la conservation de celles, importantes scientifiquement, qui sont en voie de disparition.

L'importance du Parc National du Retezat est ensuite soulignée en ce qui concerne la préservation du milieu naturel, des biocénoses à l'état primaire et des sites originaux.

L'auteur souligne les réalisations plus importantes obtenues au cours des 35 ans qui se sont écoulés depuis le classement du parc, ainsi que les perspectives de développement futur.

TEHNOREDACTOR: M. SZTRANYICZKI
ÎNȚEPRINDEREA POLIGRAFICĂ CLUJ. STR. BRASSAI 5—7
REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA
COMANDA Nr. 33/71

